

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 seitsemänneksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 seitsemännen lisätalousarvioesityksen (HE 192/2020 vp) täydentämisestä

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 seitsemänneksi lisätalousarvioksi (HE 192/2020 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 seitsemännen lisätalousarvioesityksen (HE 192/2020 vp) täydentämisestä (HE 216/2020 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Valiokunta on käsitellyt esitykset yhdessä ja antaa niistä yhteisen mietinnön.

Lisätalousarvioaloitteet

Valiokunta on käsitellyt esitysten yhteydessä aloitteet LTA 28—30/2020 vp. Aloiteluettelo on tämän asiakirjan liitteenä.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Vuoden 2020 seitsemäs lisätalousarvioesitys lisää määrärahoja noin 1,5 mrd. euroa ja vähentää varsinaisten tulojen arviota 341 milj. euroa. Kyseessä on syksyn ns. normaali lisätalousarvioesitys, jossa tehdään mm. tulo- ja tarvearvioiden tarkistuksia, minkä lisäksi esitykseen sisältyy myös koronavirustilanteesta aiheutuvia menoja.

Verotuloarviota ehdotetaan alennettavaksi yhteensä 68 milj. euroa, mikä johtuu ansio- ja pääomatuloveroennusteen alentamisesta (-155 milj. euroa) ja perintö- ja lahjaveron (47 milj. euroa) sekä autoveron tuottoarvion korottamisesta (40 milj. euroa). Myös sekalaisten tulojen tuloarviota

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Pääluokka 28

alennetaan (-273 milj. euroa), mikä aiheutuu lähinnä Veikkaus Oy:n rahapelitoimintaan liittyvien tuottojen supistumisesta.

Suurimmat määrärahalisäykset tehdään valtionosuuksiin kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (750 milj. euroa), yritysten määräaikaiseen kustannustukeen (410 milj. euroa), julkisen liikenteen palvelutason turvaamiseen koronavirustilanteen pitkittyessä (111 milj. euroa), Covid-19-rokotteiden hankintaan (90 milj. euroa) ja varsinaiseen kehitysyhteistyöhön (50 milj. euroa, josta 24,5 milj. euroa osoitetaan humanitäärisen apuun ja 5 milj. euroa Maailman terveysjärjestö WHO:n koronaviruspandemian vastaiseen työhön kehitysmaissa).

Lisätalousarvioesitys sisältää myös tilausvaltuuksia Puolustusvoimille (yhteensä noin 1 mrd. euroa vuosina 2020—2028) ja Rajavartiolaitokselle (kahden ulkovartioveneen hankintaan 240 milj. euroa, johon esitetään myös 120 milj. euron määrärahaosuus) sekä Senaatti-kiinteistöjen investointivaltuuden korotuksen (30 milj. euroa). Lisäksi pääomitetään mm. Ilmastorahasto Oy:tä (300 milj. euroa) ja yliopistoja (33 milj. euroa).

Vuoden 2020 seitsemäs lisätalousarvioesitys lisää valtion nettolainanoton tarvetta noin 1,8 mrd. euroa. Valtion nettolainanotoksi arvioidaan noin 19,7 mrd. euroa vuonna 2020. Valtion velan määrän arvioidaan olevan vuoden 2020 lopussa noin 126 mrd. euroa, mikä on noin 54 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille ehdotetaan 750 milj. euron kertaluonteista lisäystä, jolla pyritään helpottamaan koronapandemiasta johtuvia kuntatalouden haasteita sekä korvaamaan mm. koronaan liittyviä testaus- ja jäljityskuluja.

Määräraha ohjataan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta, ja siksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia muutetaan siten, että kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin lisätään 400 milj. euroa vuodelle 2020. Lisäyksestä 128,7 milj. euroa kohdennetaan asukasmäärän mukaan ja 267 milj. euroa verovuoden 2020 verontilityksissä sovellettavien kunnallisveron jakosuuksien mukaisessa suhteessa. Lisäksi 4,3 milj. euroa kohdennetaan kunnan 13—15-vuotiaiden asukkaiden määrän mukaan, ja sillä korvataan oppilaiden ja opiskelijoiden kasvomaskien

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Päälukko 28

hankinnasta aiheutuvia kustannuksia. Valtionosuuksiin tehdään lisäksi 350 milj. euron korotus koronavirustartunnan toteamiseksi tehtyjen testien ja tartuntaketjujen jäljittämisen aiheuttamien kustannusten korvaamiseksi (HaVM 20/2020 vp — HE 207/2020 vp).

Valiokunta pitää tukitoimia perusteltuina, sillä ne turvaavat peruspalvelujen järjestämisen edellytyksiä ja vähentävät talouden sopeuttamistoimien, kuten henkilöstön lomautusten ja irtisanomisten tarvetta kunnissa. On myös tärkeää, että 400 milj. euron korotuksen pääpaino (267 milj. euroa) on kuntien verotulomenetyksen korvaamisessa, sillä epidemia on heikentänyt kuntataloutta erityisesti kunnallis- ja yhteisöverotulojen pienentymisen kautta. Valiokunta pitää myös perusteltuna, että euromääräisesti tarkasteltuna merkittävä osa lisäyksistä kohdentuu suurimmille kaupungeille ja noin kolmannes Uudenmaan kunnille, joissa epidemiaa on esiintynyt eniten. Asukasta kohden tarkasteltuna kaikki kunnat saavat kuitenkin merkittävän valtionosuuden lisäyksen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että koronaepidemian vaikutukset yksittäisiin kuntiin ovat hyvin erilaisia, mutta laskennallisen valtionosuusmenettelyn kautta ei voida varmistua siitä, että korvaukset vastaavat toteutuneita kustannuksia. Näin valtionosuuden lisäykset ovat joidenkin kuntien kohdalla suurempia kuin koronaviruksen aiheuttamat lisäkustannukset. Kuntien tarpeet voitaisiin ottaa paremmin huomioon valtionavustusmenettelyssä, mutta hakemusten käsittely olisi silloin hallinnollisesti raskasta ja se kestäisi pitkälle vuoden 2021 puolelle. Siksi on päädytty korottamaan valtionosuuksia, jolloin lisärahoitus saadaan kuntien käyttöön vielä kuluvan vuoden aikana.

Valiokunta pitää menettelyä tässä tilanteessa tarkoituksenmukaisena, mutta korostaa, että jatkossa on perusteltua siirtyä todellisiin kustannuksiin perustuvaan kompensatioon. On myös tärkeää, että kunnat käyttävät saamansa lisäpanostukset niihin toimiin, joihin ne on tarkoitettu, ja että kunnat huolehtivat peruspalvelujen laadusta ja riittävydestä.

Valiokunta toteaa, että koronaepidemian vuoksi myönnetty tilapäinen lisärahoitus ei poista kuntatalouden rakenteellisia ongelmia, vaan haasteena on sopeutuminen kohti koronakriisin jälkeistä aikaa ja kohti normaalia rahoitusuraa. Taloutensa vahvistamiseksi kuntien tulee siksi tehdä rakenteellisia uudistuksia, jotka parantavat tuottavuutta, vaikuttavuutta, työllisyyttä ja talouden kestävyyttä pitkällä aikavälillä. Kuntien on myös pyrittävä luomaan sellaista elinvoimaisuutta ja taloudellista toimeliaisuutta, joka lisää verotuloja ja vähentää mm. työttömyydestä aiheutuvia menoja.

34. Valtionavustus sairaanhoitopiireille koronaviruspandemiasta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille ehdotetaan 200 milj. euron lisäystä, jolla katetaan koronapotilaiden hoidosta ja pandemiaan varautumisesta sekä irtaimen hankinnoista (mm. suojavälineiden) aiheutuneita kustannuksia sekä sairaanhoitopiirien mahdollisia koronavirustilanteen aiheuttamia alijäämiä. Vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa sairaanhoitopiireille osoitettiin 200 milj. euron määräraha, mutta jo silloin arvioitiin, että se ei tule riittämään sairaanhoitopiirien koronakustannuksiin.

Valiokunta pitää lisäystä perusteltuna, sillä epidemia on lisännyt sairaanhoitopiirien menoja, minkä lisäksi se on vähentänyt sairaanhoitopiirien tuloja, kun kiireetöntä hoitoa on siirretty ja

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Pääluokka 32

maksutulot jääneet näin saamatta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan elektiivisen hoidon taso oli keväällä 50—85 prosenttia normaalista. Kiireettömän hoidon ja peruuntuneiden leikkausten siirtyminen sekä kasvavat hoitojonot saattavat edellyttää sairaanhoitopiirien kapasiteetin kasvattamista, mikä lisää kustannuspaineita erityisesti ensi vuonna.

Valiokunta painottaa, että resurssien riittävyyttä on edelleen seurattava ja varmistettava, että sairaanhoitopiirit pystyvät vastaamaan mm. kiireettömän hoidon kasvun tuomiin paineisiin ja huolehtimaan hoitojonojen purkamisesta.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

88. Pääomasijoitus Ilmastorahasto Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 300 milj. euroa Ilmastorahasto Oy:n oman pääoman korottamiseen.

Hallitus päätti budjettiriihessä perustaa rahaston tukemaan ilmastotavoitteita. Ilmastorahasto Oy tulee olemaan valtion kokonaan omistama erityistehtäväyhtiö, joka on aiemmin toiminut nimellä Valtion kehitysyhtiö Vake Oy. Ilmastorahasto Oy:n tehtävänä on toimia rahoittajana hankkeissa, jotka keskittyvät ilmastonmuutoksen torjuntaan, digitalisaation edistämiseen ja teollisuuden vähähiilisyyden vauhdittamiseen. Yhtiö voisi myöntää oman ja vieraan pääoman rahoitusta sekä väli-rahoitusta niin yksityisten kuin julkisten toimijoiden hankkeisiin.

Ilmastorahaston rahoituksen ensisijaisena kohteena ovat teollisen mittaluokan skaalaukset, joissa sijoitusten kokoluokka on 10—50 milj. euroa. Hankkeiden keskeisinä arviointikriteereinä ovat merkittävät investoinnin aikaistaminen, hankkeen toteutuminen markkinaehtoisesti suunniteltua laajempaan tai sen kohdistuminen Suomeen. Keskeisenä kriteerinä on myös se, että hankkeen avulla voidaan vähentää päästöjä nykyisiin ratkaisuihin verrattuna.

Valtiovarainvaliokunta pitää tärkeänä hiilineutraaliutta tukevien investointien vauhdittamista, koska ilmasto- ja digi-investoinnit eivät nykyisin toteudu riittävässä mittakaavassa markkinaehtoisesti. Valiokunta pitää myös kannatettavana rahoitusyhtiön tarkoitusta pyrkiä toteuttamaan yhteiskunnalliset tehtävänsä mahdollisimman tehokkaasti ja maksimoimaan yhteiskunnallisen tuoton oman toimintansa tuoton ohella.

40. Yritysten erityisrahoitus

43. Yritysten kustannustuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään lisäystä 410 milj. euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Pääluku 33

Yritysten kustannustukeen on aiemmin osoitettu valtion vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa (VaVM 13/2020 vp — HE 88/2020 vp, HE 97/2020 vp) 300 milj. euroa. Kustannustukea on voitu myöntää Suomessa toimiville yrityksille koronapandemiasta aiheutuvien liiketoiminnan yleisten vaikeuksien helpottamiseen. Tuen suuruus on määräytynyt yrityksen vaikeasti sopeutettavien kustannusten sekä liikevaihdon laskun perusteella.

Hallitus antoi eduskunnalle lisätalousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta (TaVM 33/2020 vp — HE 205/2020 vp). Lainmuutoksen tavoitteena on turvata koronapandemian pitkittyessä edelleen yritysten maksuvalmiutta ja yritystoiminnan jatkuvuutta. Tuen on tarkoitus kohdistua pandemiasta eniten kärsineisiin toimialoihin. Ensimmäisestä hausta jäi käyttämättä 140 milj. euroa, joten nyt kyseessä olevaan kustannustuen toiseen hakuvaiheeseen olisi käytettävissä yhteensä 550 milj. euroa.

Koronapandemian vaikutukset yritystoiminnalle ovat olleet merkittävät. Koronapandemian edelleen jatkuessa ja sen aiheuttamien taloudellisten vaikeuksien pitkittyessä valiokunta katsoo, että on yhä tarvetta kustannustuen kaltaiselle yleiselle ja määräaikaiselle tuelle, joka kohdistuu yritysten vaikeasti sopeutettavien kulujen korvaamiseen.

Valiokunta painottaa tukien vaikuttavuuden ja työllisyysvaikutusten järjestelmällistä seuranta ja arviointia ja pitää myönteisenä, että työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut yhteistyössä yritystutkimusjaoston kanssa koronatukien tarkastus- ja arviointisuunnitelman vuosille 2020—2023.

Pääluku 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

38. Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19-kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus ehdottaa momentille 6 milj. euron määrärahaa, joka on tarkoitettu covid-19-testauksesta ja -jäljittämistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen valtionavustuksena Ahvenanmaan maakunnalle.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan määräraha on sinänsä riittävä, mutta sen käyttötarkoitus on hallituksen esityksessä rajattu vain testaamisesta ja jäljityksestä aiheutuviin kustannuksiin. Ahvenanmaalle on aiheutunut pandemiasta muitakin sote-menoja, mutta Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausunnon mukaan maakunta ei ole saanut valtionavustusta pandemian vastaisiin toimenpiteisiin, toisin kuin Manner-Suomen kunnat ja sairaanhoitopiirit. Siksi maakunnan hallitus ehdottaa, että momentin perustelua laajennetaan siten, että määrärahaa voi käyttää kaikkiin sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19-pandemiasta johtuviin lisäkustannuksiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Päälukka 33

Valiokunta toteaa, että neljänteen lisätalousarvioon liittyvän valtioneuvoston 2.6.2020 hyväksymän pöytäkirjamerkinnän mukaan koronakriisin Ahvenanmaalle aiheuttamat kustannukset selvitetään ja syksyn aikana päätetään tavanomaisesta poikkeavien kustannusten korvaamisesta. Tehtyjen selvitysten mukaan Ahvenanmaalle aiheutuneet epidemiaan liittyvät lisäkustannukset ovat 6 milj. euroa.

Valiokunta pitää päätösoosan muuttamista perusteltuna, jotta covid-19-pandemian korvausperusteet koko maassa olisivat yhdenmukaiset. Määrärahaa voisi näin käyttää covid-19-pandemian sosiaali- ja terveydenhuollolle aiheuttamien välittömien lisäkustannusten korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

(1. kappale kuten HE 216/2020 vp)

Lisäksi momentin perusteluja täydennetään siten, että määrärahaa saa käyttää enintään 6 000 000 euroa covid-19-pandemian sosiaali- ja terveydenhuollolle aiheuttamien välittömien lisäkustannusten korvaamiseen (poist.) Ahvenanmaan maakunnalle.

YHTEENVETO

Hallituksen esityksissä ehdotetaan määrärahoihin 1 495 092 000 euron lisäystä, tuloarvioihin (pl. nettolainanotto ja velanhallinta) 341 416 000 euron vähennystä ja nettolainanottoon ja velanhallintaan 1 836 508 000 euron lisäystä.

Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kuluvan vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrärahat varsinainen talousarvio ja ensimmäinen, toinen, kolmas, neljäs, viides, kuudes ja seitsemäs lisätalousarvio huomioon ottaen 68 749 697 000 euroa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 192/2020 vp ja sitä täydentävään hallituksen esitykseen HE 216/2020 vp sisältyvän ehdotuksen vuoden 2020 seitsemänneksi lisätalousarvioksi edellä todetuin muutoksin.

Eduskunta hylkää lisätalousarvioaloitteet LTA 28—30/2020 vp.

Eduskunta päättää, että vuoden 2020 seitsemättä lisätalousarviota sovelletaan 3.12.2020 alkaen.

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp

Helsingissä 24.11.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Tarja Filatov sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Vilhelm Junnila ps (osittain)
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Merja Kyllönen
jäsen Elina Lepomäki kok (osittain)
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Matias Martinen kok
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Markku Eestilä kok (osittain)
varajäsen Sari Essayah kd (osittain)
varajäsen Petri Honkonen kesk
varajäsen Jussi Wihonen ps (osittain)

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko
valiokuntaneuvos Mari Nuutila
tutkija Tanja Nurmi

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Vastalause 1 ps

VASTALAUSE 1 ps

Yleisperustelut

Hallituksen seitsemäs lisätalousarvio on vaikean koronavuoden viimeinen ja samalla myös viimeinen kehysjärjestelmästä vapaa lisätalousarvio.

Välttämättömien tuloarvioiden ja yritysten tukijärjestelmien ohella on ollut havaittavissa tendenssiä lisätä myös hallitusohjelman listauksien mukaisia menolisäyksiä, vaikka niihin olisi jo aiemmin käytetty kaikki kehyksen alun perin sallima lisäys.

On todennäköistä, että koronaepidemian takia talouden rajoitustoimet jatkuvat rokoteutisista huolimatta ainakin 2021 alkuvuoden ajan. Taloudessamme tullaan siis erittäin todennäköisesti tarvitsemaan uusia tukitoimia.

Perussuomalaisten mielestä olisi syytä palata tarkan taloudenpidon aikaan ja yrittää säästää valtion varoja mahdollisimman paljon. Esittämämme leikkaukset vähentäisivät vuoden 2020 velanottoa 400 miljoonaa. Sitäkin velanottokapasiteettia saatetaan nimittäin tarvita vielä tulevaisuudessa.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Suomen kehitysyhteistyöhön vuosittain käyttämät summat ovat huomattavia, ja moraaliset tai taloudelliset perustelut tukea muita maita nykyisellä tavalla ovat kyseenalaistettavissa. Ymmärrämme sen, että koronaepidemia kurittaa kehitysmaita huomattavasti. Suomen tulisi kuitenkin lähtökohtaisesti huolehtia omasta velkakestävyystään. Velanotolla tehtävä kehitysapu on hyvin lyhytjänteistä, ja tosiasiansa lasku tästäkin lisäyksestä lankeaa tulevien sukupolvien maksettavaksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 24.30.66 vähennetään 50 000 000 euroa.

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Vastalause 1 ps

Kehitysyhteistyön jatkuvat määrärahalisäykset eivät ole maamme velkaantumisen myötä hyväksyttävissä. Kestävän ja vihreän elpymisen rahoittamisen sijaan pitäisi painottaa kannattavuutta, ja kaupallisen rahoituksen vivuttamisen sijaan pitäisi painottaa velkakestävyuden vaalimista niillä Suomessa kuin kehitysmaissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 24.30.88 vähennetään 50 000 000 euroa.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

88. Pääomasijoitus Ilmastorahasto Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Perussuomalaiset katsoo, että hallituksen asettamat ilmastotavoitteet ovat liian kunnianhimoisia ja että valtion panostuksia Ilmastorahastoon ei pitäisi tässä mittakaavassa toteuttaa etenkin ilman tarkempaa selvitystä varojen tarpeesta ja kaavaillusta käyttötarkoituksesta. Sijoitukset teollisen mittaluokan skaalauksiin 10—50 miljoonan euron kokoluokassa tulisi toteuttaa ensisijaisesti yksityisen sektorin voimavaroin. Mikäli sijoituskohteet eivät yksityiselle sektorille kelpaa esimerkiksi matalan tuotto-odotuksen tai korkean riskin takia, ei myöskään valtion pidä sellaisiin osallistuman.

Nykyisessä Valtion kehitysyhtiö Vake Oy:ssä jo ennestään olevan omaisuusmassan ja lisäpääomittamisen myötä tulevalle Ilmastorahasto Oy:lle kasautuu merkittäviä omaisuuseriä, joiden käytöstä yhtiön toimiva johto ja sen taustalla oleva valtioneuvosto voivat vapaasti päättää ilman eduskunnan kuulemista. Valtion omaisuus ja taloudelliset intressit ulottuvat yli vaalikausien. Taloudellisen päätäntävällän siirtäminen pois eduskunnalta ei ole siten perusteltua.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastuskertomuksessaan 13/2020 ottanut aiheeseen kantaa yleisellä tasolla: "Perussy yhtiömuodon käyttämiselle ei saisi olla se, että valtionyhtiötä voi pääomittaa valtion omistamilla pörssiosakkeilla budjetin menokehyksen ulkopuolella. Uutta tehtävää varten ei myöskään tarvita aina uutta yhtiötä. Jos valtion varoja ja tehtäviä siirretään talousarviotaloudesta yhtiöihin, eduskunnan ohjaus- ja valvontavalta heikkenee."

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 32.20.88 vähennetään 300 000 000 euroa ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei heikennä eduskunnan ohjaus- ja valvontavaltaa muuntamalla Valtion kehitysyhtiötä Vakea Ilmastorahastoksi ja samassa yhteydessä pääomitta-

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Vastalause 1 ps

malla sitä 300 miljoonalla eurolla, vaan suuntaa Vaken toimintaa ja resursseja epidemian pitkittyessä työllisyyden ja talouden kehittämiseen sekä tulevaisuusvaliokunnan Pandemiategnologiat-raportin mukaisten teknologioiden kehittämiseen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2020 seitsemänneksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin ja

että edellä ehdotettu lausuma hyväksytään.

Helsingissä 24.11.2020

Ville Vähämäki ps
Vilhelm Junnila ps
Jari Koskela ps
Sami Savio ps
Jussi Wihonen ps

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Vastalause 2 kok

VASTALAUSE 2 kok

Yleisperustelut

Vuoden 2020 seitsemäs lisätalousarvio keskittyy koronaviruksen aiheuttamien suorien kustannusten sekä sen aiheuttaman talouskriisin hoitamiseen ja on siten pääpiirteissään kannatettava. Kokoomus katsoo, että valtion on hyväksyttävää käyttää käytettävissä olevia keinoja ihmisten ja yritysten kantamiseen kriisin yli. Julkisen talouden velanottokykyä tulee käyttää, mutta resurssit on ohjattava harkiten ja kohdennetusti estämään ihmisille ja yrityksille aiheutuvia pysyviä vaurioita. Kokoomuksen kasvava kritiikki ja huoli kohdistuukin ennen muuta siihen, että pääministeri Sanna Marinin hallitus ei ole kyennyt tekemään juuri lainkaan rakenteellisia toimia, jotka vahvistaisivat työllisyyttä nyt ja pidemmällä aikajänteellä.

Hallitus tekee valtion yhden vuoden velanotossa Suomen ennätyksen. Valtiovarainministeriön mukaan Marinin vasemmistohallituksen aikana julkinen velka kasvaa lähes 60 miljardia euroa. Julkisen talouden velkasuhde kasvaa pahimmillaan jopa yli 20 prosenttiyksiköllä 80 prosenttiin — historian korkeimmalle tasolle. Finanssikriisin synkimpänä vuonna 2009 bruttokansantuote supistui -8,1 prosenttia ja kuntien, valtion ja eläkeyhtiöiden velanotto oli noin 11,7 miljardia. Vuonna 2020 bruttokansantuotteen odotetaan supistuvan noin -4,5 prosenttia, mutta pelkästään valtion velanotto on lähes 20 miljardia euroa. Samaan aikaan kun julkisen talouden velanottoa käytetään kriisin hoitamiseen, on tehtävä päättäväinen suunnitelma velkaantumisen taittamiseen. Jos julkisen talouden asemaa ei saada korjattua, hyvinvointiyhteiskunnan kyky kestää tulevia kriisejä heikkenee ratkaisevasti. Vesa Vihriälän talouspolitiikan strategiassa annetaan Suomelle vakava varoitus: hyvinvointipalveluiden rahoitus uhkaa murentua pysyvästi.

Keskipitkän ajan velkakestävyys hoitamiseen hallituksella ei ole uskottavaa suunnitelmaa. Hallituksen julkistamassa julkisen talouden kestävyystiekartassa tavoitteeksi on asetettu julkisen velkasuhteen tasaaminen vuosikymmenen loppuun, mutta tasoa ei ole edes määritelty. Tavoite tarkoittaa, että julkinen talous on alijäämäinen vielä kymmenen vuotta, vaikka rakenteellisen alijäämän hoitaminen käytännössä edellyttäisi jopa ylijäämää. Suomen julkisen talouden rakenteellinen alijäämä on kymmenen miljardin tasolla, ja ennusteiden mukaan velkasuhtemme jatkaa rajuja kasvua kriisin jälkeenkin.

Suomessa kriisin aika ja kevyet rahoitukselliset olot tulisikin käyttää päättäväisesti hyödyksi ja toteuttaa uudistukset talouden tuotantopotentiaalin ja työllisyyden kasvattamiseksi sekä julkisten menojen kasvun hillitsemiseksi. Velanoton hyödyntämistä kriisin hoitoon keskipitkän aikavälin velkakestävyys huomioiden ovat suositelleet niin Vesa Vihriälän talouspolitiikan strategiaa laatinut huippuekonomistien työryhmä kuin kansainväliset instituutiot. Luottoluokitusyhtiö Fitch varoitti, että mikäli Suomi ei kykene saamaan velkaa laskevalle uralle, uhkaa luottoluokituksemme heiketä.

Hallituksen piti päättää budjettiriihessä omien lupausten mukaisesti toimista, joilla työllisyys vahvistuisi 30 000 työllisellä. Tosiasiallisesti hallitus pystyi päättämään budjettiriihessä työllisyyttä valtiovarainministeriön arvion mukaan vain noin 15 000 hengellä vahvistavista toimista. Hallituksen aiemmat toimet mukaan lukien Rinteen ja Marinin hallitusten työllisyystoimien vai-

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Vastalause 2 kok

kutus ovat olleet jopa negatiivisia eli työttömyyttä lisääviä. Nyt päätettyjen keinojen vaikutusta julkiseen talouteen kokonaisuutena ei ole laskettu, ja useat keinoista lisäävät voimakkaasti menoa ja etupainoisesti. Hallitus luopui samalla tavoitteestaan vahvistaa työllisyyttä 60 000 hengellä vuoteen 2024 mennessä suhteessa perusuraan. Hallitus myös luopui edellytyksestä, että tulevien työllisyystoimien vaikutukselle olisi valtiovarainministeriön ennakoarvio. Käytännössä hallitus luovutti keskeisimmästä talouspolitiikan tavoitteestaan sekä lupauksestaan sitoutua tietopohjaiseen päätöksentekoon.

Työllisyystavoitteeksi tulisi asettaa 75 prosentin työllisyysaste vuoteen 2025 mennessä. Kokoomus on esittänyt uudistuksia, joiden yhteenlaskettu työllisyysvaikutus olisi noin 120 000 henkeä keskipitkällä aikavälillä. Kokoomus uudistaisi työmarkkinoitamme samalla tavoin kuin keskeiset kilpailijamaamme ovat niitä uudistaneet jo vuosikymmeniä sitten. Työllisyyden lisääminen on välttämätöntä, jos haluamme säilyttää Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan palvelut edes nykyisen laajuisena tuleville sukupolville.

Lisätalousarviossa esitetään kustannustuen korjausta sekä lisämäärärahoja korvaamaan yritysten kiinteitä kuluja kriisiaikana. Kokoomus pitää tärkeänä, että Kokoomuksen jo keväällä ehdottama tukimallia jatketaan, sillä taloudellinen kriisi koettelee yrityksiä edelleen erittäin voimakkaasti. Samalla Kokoomus huomauttaa, että parasta tukea yrityksille olisi mahdollisimman nopea paluu normaaliin liiketoimintaan. Hallituksen sekava viestintä ja erityisesti matkailuelinkeinoa rasittava poukkoileva ja ylikireä sääntely uhkaa tarpeettomasti kaataa elinkeinoja, joiden harjoittamisella ei ole ollut yhteyttä viruksen leviämiseen. Hallituksella ei ole enää varaa olla ottamatta huomioon vaikutuksia yrityksiin kriisitoimia suunniteltaessa.

Lisätalousarviossa osoitetaan varoja korvaamaan Veikkaukselta normaalioloissa tuloutettavien ja kolmannen sektorin toimijoille osoitettujen varojen osittaista korvaamista. Kokoomus katsoo, että toimenpide on oikea tapa väliaikaisesti turvata tärkeän järjestötyön jatkuvuus kriisin yli. Tulevaisuudessa järjestöjen rahoitukseen on löydettävä eduskunnan kanssa yhteistyössä pysyviä ratkaisuja. Järjestöt tekevät Suomessa tärkeää työtä niin ihmisten hyvinvoinnin, nuorisotyön kuin liikunnan ja urheilun sekä lukuisien muiden elämäntilanteiden eteen.

Kokoomus tukee Pietarsaaren, Varkauden ja Iisalmen istuntopaikkojen säilyttämistä. Pietarsaareissa ei ole käräjäoikeuden kansliaa aiemmin ollut, kuten Iisalmessa ja Varkaudessa. Kokoomus katsoo, että Iisalmessa ja Varkaudessa tulee säilyttää kansliat pysyvästi. Ratkaisu tukee ihmisten pääsyä oikeuteen.

Hallitus on päättänyt Valtion kehitysyrityksen purkamisesta ja esittää sen käytössä olleen varallisuuden siirtämistä suoraan uuteen Ilmastorahasto Oy:öön. Lisäksi hallitus on päättänyt lisävelanotolla pääomittaa ilmastorahastoa 300 miljoonalla eurolla. Kokoomus kannattaa valtion omistajaohjauksen vahvistamista ja osakeomistuksen siirtoa omistajaohjauksen alaisuuteen. Kokoomus ei sen sijaan kannata uuden organisaation perustamista, vaan Kokoomus ohjaisi kyseisen varallisuuden Teollisuussijoituksen kautta käytettäväksi ilmastorahaston tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisesti ja kokonaistaloudellisesti tehokkaalla tavalla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

**Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Vastalause 2 kok**

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii uskottavan suunnitelman, jolla ensin velkasuhde tasataan 75 prosenttiin, jonka jälkeen julkinen talous tasapainottuu ja velkasuhde kääntyy laskuun.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee päätökset 75 prosentin työllisyysasteen saavuttamisesta keinoilla, jotka valtiovarainministeriön arvion mukaan kasvattavat työllisyyttä julkista taloutta vahvistavalla tavalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo kestäviä ratkaisuja kolmannen sektorin toimintaedellytysten turvaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan päätettäväksi toimenpiteet, joilla turvataan koronaturvallinen matkailu- ja tapahtuma-alan toiminta koko maassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee ratkaisut Lapin matkailusesongin pelastamiseksi välittömästi. Matkailuala esitteli jo elokuussa Lapin turvallisen matkailun ratkaisut, joiden avulla mm. ulkomailta matkustaminen Suomeen on toteutettavissa koronaturvallisesti. Eduskunta edellyttää, että hallitus päättää esityksestä viipymättä.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää Pietarsaaren, Varkauden ja Iisalmen istuntopaikkojen säilyttämistä. Pietarsaaressa ei ole käräjäoikeuden kansliaa aiemmin ollut, kuten Iisalmessa ja Varkaudessa. Eduskunta edellyttää, että Iisalmessa ja Varkaudessa säilytetään kansliat pysyvästi. Ratkaisu tukee ihmisten pääsyä oikeuteen.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Vastalause 2 kok

88. Pääomasijoitus Ilmastorahasto Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Kokoomus pitää tärkeänä, että säätelyn ja ympäristölle haitallisten päästöjen hinnoittelamisen lisäksi päästöttömien toimintamuotojen rakentamista tuetaan. Elinkeinoelämässä muutos on ollut erittäin nopeaa, eikä ole enää toimialaa, jolla investointeja ja toimialoja ei erittäin voimakkaasti vietäisi kohti päästöttömiä ratkaisuja. Kevyet rahoitukselliset olot tukevat yritysten ja kokonaisen toimialojen kykyä panostaa kestäväen kehityksen investointeihin.

Euroopan unionin elpymisrahaston Suomen saanto tulee olemaan ensi vaiheessa arviolta noin 2,33 miljardia. Tästä merkittävä osa käytetään vähähiilisyteen siirtymiseen. Finnveran, Tekesin ja Teollisuussijoituksen laajoilla rahoitusinstrumenteilla ohjataan jo nykyisin varoja liiketoiminnan uudistamiseen: digitalisaation ja kestäväen kehityksen edistämiseen. Olemassa olevissa valtion elinkeinoelämän kehittymistä tukevissa laitoksissa on kehittynyt organisaatioon sitoutuvaa osaamista. Näillä toimijoilla on tuntemusta toimialoista ja syvällistä osaamista liiketoimintamalleista sekä TKI-investointien onnistuneista toteutuksista. Tätä organisatorista osaamista tulisi hyödyntää myös ilmastorahastolle asetettujen tavoitteiden edistämisessä.

Kokoomus ehdottaa, että eduskunta noudattaa työ- ja elinkeinoministeriön asettaman selvitysmiehen suositusta valtion sijoitus- ja kehitysyhtiöiden rooleista. Selvitysmiehen näkemys oli, että valtion toimijoiden päällekkäisyyksiä tulee välttää, jotta voimavaroja voidaan käyttää tehokkaasti. Hallituksen perustelut tarpeellisten investointien määrästä ilmaston kannalta tarpeellisiin investointeihin sekoittuvat digitalisaation edistämiseen tarkoitettujen investointien tarpeen arviointiin. Hallitus ei nojaa valmistelussaan parhaaseen asiantuntijatietoon.

Ilmastorahastolle varatut rahat tulisi osoittaa Teollisuussijoitukselle, jonka käyttöön tulee asettaa haluttujen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaiset rahoitusinstrumentit. Uusien toimivaltuuksien ja resurssien myötä ohjautuvien investointien on vauhditettava ja skaalattava markkinaehtoista rahoitusta. Julkisen kehitysrahoituksen tehtävä ei ole korvata markkinaehtoista rahoitusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 32.20.88 vähennetään 300 000 000 euroa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2020 seitsemänneksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin ja

että edellä ehdotetut 6 lausumaa hyväksytään.

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Vastalause 2 kok

Helsingissä 24.11.2020

Timo Heinonen kok
Elina Lepomäki kok
Matias Marttinen kok
Sari Sarkomaa kok
Markku Eestilä kok

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Vastalause 3 kd

VASTALAUSE 3 kd

Yleisperustelut

Hallituksen seitsemännen lisätalousarvion (HE 192/2020 vp) myötä valtio jatkaa hurjaa velkaantumiskehitystä kuluvan vuoden aikana. Lisätalousarviossa lisätään määrärahoja 1,5 miljardilla eurolla, minkä myötä tämän vuoden nettolainanotto nousee 19,6 miljardiin euroon. Osa lisätalousarvion määrärahojen käyttökohteista on tässä tilanteessa ymmärrettäviä ja kannatettavia. Kuntien tukeminen on äärimmäisen tärkeää, jotta kaikki keskeiset peruspalvelut voidaan turvata. Yritysten kustannustukeen tehty lisäys on niin ikään oleellinen. Samoin koronaviruksen aiheuttamat kulut pitää korvata.

Lisätalousarviossa on välttämättömien kulujen lisäksi myös määrärahoja, jotka eivät liity akuutin kriisin hoitoon. Hallitus toteuttaa lisätalousarviossa 300 miljoonan euron pääomituksen Ilmastorahasto Oy:lle. Uusi rahasto ollaan perustamassa Valtion kehitysyhtiö Vaken tilalle. Kun Ilmastorahaston toiminta ei ole vielä edes alkanut, on erikoista, ettei hallitus sisällyttänyt tätä määrärahaa varsinaiseen talousarvioon vuodelle 2021, vaan tuo sen budjettivuoden loppumetreillä lisätalousarvion sisällä.

Ilmastorahasto Oy:n tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus on tässä vaiheessa epäselvää. Eduskunta ei ole juurikaan saanut tietoa uuden rahaston toiminnasta ja tavoitteista. Vaalikauden alussa valtioneuvoston kanslian ja työ- ja elinkeinoministeriön asettama selvitysmies Jouni Hakala teki selvityksen Vaken roolista ja tulevaisuudesta. Tehtävänannossa pyydettiin "ratkaisuehdotuksia ja suosituksia suomalaisten yritysten rahoitusmahdollisuuksiin eri kehitys- ja kansainvälistymisvaiheissa, valtioiden toimintojen päällekkäisyyksien välttämiseksi sekä pääomien tehokkaan käytön turvaamiseksi". Tehtävänannon mukaisesti selvitysmies suositteli, että Vake Oy liitettäisiin Suomen Teollisuussijoitukseen ja että tämä Vakelle annettu pääoma palautettaisiin valtiolle. Vastoin hallituksen oman selvitysmiehen suositusta hallitus kuitenkin päätti muuttaa Vaken Ilmastorahastoksi ja vielä lisäksi pääomittaa uudelleen muodostettavaa rahastoa 300 miljoonalla eurolla. Lisäpääoma tulee rahaston hallussa olevan noin 2,3 miljardin euron pääoman päälle.

Oikeusministeriön hallinnonalan tuomioistuimia ja oikeusapua koskevan momentin määrärahoissa myönnetään 405 000 euroa Iisalmen, Pietarsaaren ja Varkauden istuntopaikkojen säilyttämiseksi. Tällä korjataan viime kaudella tehdyt istuntopaikkojen lakkauttamispäätökset, mutta ei huomioida sitä, että Iisalmen ja Varkaudesta lakkautettiin samalla päätöksellä käräjäoikeuden kansliat. Hallituksen tulee huolehtia siitä, että Iisalmen ja Varkauden osalta myös käräjäoikeuksien kansliat säilyvät.

Rahapelitoiminnan tuottojen laskua kompensoidaan useiden eri hallinnonalan määrärahalisäysten kautta. Kuitenkin tällä ratkaisulla autetaan järjestöjä vain vuoden 2021 yli, eikä hallitus ole esittänyt ratkaisumallia siitä, miten asia jatkossa hoidetaan.

Edellä olevan perusteella ehdotan hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa kiireellisesti eduskunnalle kattavan selvityksen Ilmastorahasto Oy:n toiminnasta, tavoitteista ja varojen käytöstä.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii Iisalmen, Varkauden ja Pietarsaaren käräjäoikeuksien istuntopaikkojen säilyttämisen lisäksi Iisalmen ja Varkauden käräjäoikeuksien kanslioiden ja niiden työpaikkojen säilyttämisestä kyseisillä paikkakunnilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen siitä, miten liikunta-, kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalan sekä nuorisotyön järjestöjen rahoitus hoidetaan jatkossa.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

88. Pääomasijoitus Ilmastorahasto Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus esittää 300 miljoonan euron pääomitusta Ilmastorahasto Oy:lle. Ilmastorahasto perustetaan viime vaalikauden aikana perustetun Valtion kehitysyhtiö Vake Oy:n tilalle. Vaken tarkoituksena oli käyttää valtion omistamista yhtiöistä saatavia myynti- ja osinkotuottoja uuden yritystoiminnan luomiseen. Vuonna 2016 perustettu sijoitusyhtiö ei kuitenkaan tehnyt yhtään sijoitusta, ja sen hallussa olevaa 2,3 mrd. euron pääomaa ei ole hyödynnetty mitenkään.

Vaken toiminta osoittaa, että valtion sijoitusyhtiö on väärä tapa luoda uusia innovaatioita ja kehittää yritystoimintaa. Valtion tehtävä ei ole toimia riskisijoittajana, vaan luoda vakaa toimintaympäristö yksityiselle sektorille. Ilmastotoimia voidaan paremmin tukea esimerkiksi panostamalla lisää varoja TKI-toimintaan erityisesti energiasektorilla. Ilmastorahasto Oy:n pääomittaminen ei ole perusteltua ennen kuin rahaston toiminnan tehokkuudesta ja hyödyistä on kunnollisia arvioita.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentilta 32.20.88 vähennetään 300 000 000 euroa Ilmastorahasto Oy:n pääomasijoituksesta.

**Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp
Vastalause 3 kd**

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että ehdotus vuoden 2020 seitsemänneksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin ja

että edellä ehdotetut 3 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 24.11.2020

Sari Essayah kd

Valiokunnan mietintö VaVM 26/2020 vp — HE 192/2020 vp, HE 216/2020 vp

LIITE: Lisätalousarvioaloitteet LTA 28—30/2020 vp

- Lisätalousarvioaloite LTA 28/2020 vp Ari Koponen ps Lisätalousarvioaloite varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetun määrärahan vähentämisestä (-50 000 000 euroa) 24.30.66
- Lisätalousarvioaloite LTA 29/2020 vp Ari Koponen ps Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä oppilas- ja opiskeluhuollon psykologien palkkaamiseen (50 000 000 euroa) 28.90.30
- Lisätalousarvioaloite LTA 30/2020 vp Sari Essayah kd Lisätalousarvioaloite Ilmastorahasto Oy:n pääomasijoitukseen ehdotetun määrärahan vähentämisestä (-300 000 000 euroa) 32.20.88